

FörsäkringsrörelseManualen – en bruksanvisning till nya försäkringsrörelselagen

Den 1 april 2011 fick alla försäkringsföretag i grunden förändrade associationsrättsliga regler genom att den nya försäkringsrörelselagen (FRL) trädde i kraft. Med anledning av detta har Per Johan Eckerberg, advokat och delägare i advokatfirman Vinge, sammanställt FörsäkringsrörelseManualen 2011. Boken finns både som pappersbok – med praktiskt inhuggna tumgrepp – och som e-bok med mängder av ”klickbara” uppslagsord och hänvisningar.

- Nya FRL är den största associationsrättsliga reformen för försäkringsföretagen på nästan 30 år, säger Per Johan Eckerberg. Ändringarna är omfattande och ingripande. Ändå tycker jag att de har kommit fullständigt i skuggan av Solvens II-projektet. Jag har arbetat som rådgivare till försäkringsbranschen i 25 år och kände att jag hade en rätt god uppfattning om vilka frågor som borde belysas.

Schematisk och kortfattad lathund

Manualen är en schematisk och kortfattad lathund för översikt och sammanfattning av grundläggande rättsliga frågor för försäkringsverksamhet. Till övervägande del består den av checklistor, minneslistor och sammanfattningar.

- Den är alltså inte en lagkommentar i vanlig mening, betonar Per Johan Eckerberg. Försäkringsbranschen har gott om skickliga jurister som kan göra rättsutredningar av hög kvalitet när det gäller detaljfrågor. Det de har saknat är främst tillgång till översikt och sammanhang, anser Per Johan. Jag tror också att det är den bristen som har utgjort ett hinder för unga jurister att tränga in i försäkringsnäringsrätten.

Försäkringsrörelsemanualen består av sex olika avsnitt. I det första definieras begreppet försäkringsrörelse. Vidare ges en översikt över vad som karakteriserar och skiljer "tillståndspliktig försäkringsverksamhet" från "med försäkringsrörelse sammanhängande verksamhet".

- Frågan om vad som menas med "försäkring" och "försäkringsrörelse" och, inte minst, vilken verksamhet ett försäkringsbolag får driva, får allt större betydelse i takt med att konkurrensen inom den finansiella tjänstesektorn ökar och produktutvecklingen drivs hårdare. I nya FRL ges en helt ny definition av gränsen mot försäkringsfrämmande verksamhet. Vidare finns det en utveckling av Finansinspektionens praxis som inte tidigare har återgivits. För Solvens II-utredningen har frågan om vad som utgör försäkringsrörelse också haft stor betydelse och utredningen har föreslagit att flera nya undantag ska göras från FRL:s tillämplighet.

Djupare förståelse för rörelsereglerna

Avsnitt nummer två inleds med en översikt över rörelsereglernas bakgrund och pågående större lagstiftningsärenden. Syftet är att ge en djupare förståelse för rörelsereglerna och, inte minst, ett verktyg för fördjupade rättsutredningar. Av denna anledning anges relativt utförligt i vilka förarbeten och litteratur innebörden av olika rörelseregler har utvecklats närmare.

- Ett problem med nya FRL är att den upprepar vissa regler och omformulerar vissa andra regler, utan att ange vilka reglernas motiv är, säger Per Johan Eckerberg. Man anger endast att "någon ändring i sak" inte är avsedd. Det har lett till att specialmotiveringen i propositionen till nya FRL inte är särskilt upplysande. Problemet med denna lagstiftningsteknik togs upp först i utskottsbehandlingen och föranledde Finansutskottet att påpeka att motivuttalandena till gamla FRL fortfarande skulle gälla. Det innebär i klartext att man måste ha tillgång till förarbetena till åtminstone de tolv största reformerna av gamla FRL för att kunna tolka nya FRL. Jag har därför valt att lägga stor vikt på att hjälpa läsaren att spåra vilka förarbeten och kommentarer som har störst relevans för olika frågor. Samtidigt har jag försökt att skapa en sammanhängande historia som kan öka den djupare förståelsen för regelutvecklingen.

När det gäller rörelsereglerna i nya FRL ges först, i tabellform, översikter över vilka regler som gäller för olika typer av försäkringsföretag. Därefter kommenteras relativt utförligt de 17 mest grundläggande rörelsereglerna.

- Rörelseregler har en tendens att hänga ihop på olika sätt. En viss regel kan sällan tillämpas eller förstås isolerat från andra regler. Det är därför svårt att lösa

ett försäkringsföretags juridiska problem genom att enbart slå i en klassisk lagkommentar, säger Per Johan Eckerberg och tillägger: Av den anledningen görs i detta avsnitt ett försök att presentera rörelsereglerna på ett sätt som leder läsaren vidare mot en helhetssyn. Vidare lämnas inte endast en kommentar till reglerna. Lika mycket tyngd läggs vid detaljerade hänvisningar till förarbeten samt till föreskrifter, promemorior och praxis från Finansinspektionen.

Välbehövlig associationsrättslig reform för försäkringsaktiebolag

Det tredje avsnittet av manualen fokuserar inledningsvis på de associationsrättsliga nyheterna i lagstiftningen för försäkringsaktiebolag. Därefter följer en bakgrund till den valda associationsrättsliga strukturen, varpå lämnas en komprimerad sammanfattning av de viktigaste nyheterna i FRL för försäkringsaktiebolag följt av en mer detaljerad sammanställning av vad som är nytt.

- FRL innebär en välbehövlig associationsrättslig reform för försäkringsaktiebolagen, med innebörd att aktiebolagslagen (ABL) kommer att utgöra den associationsrättsliga basen. Tyvärr har lagstiftaren ansett att försäkringsverksamhetens särart föranleder ett mycket stort antal undantag från ABL. I tredje avsnittet görs därför en snabböversikt över de delar av ABL, som FRL avviker från.

Därefter följer en detaljerad jämförelse mellan FRL:s särregler och de motsvarande regler i ABL som gäller för vanliga aktiebolag

- Försäkringsaktiebolag ingår oftast i företagsgrupper med "vanliga" aktiebolag som moder-, dotter- eller systerbolag. I praktiken finns därför ett stort behov av att kunna jämföra Försäkringsaktiebolagens associationsrättsliga regler med vad som gäller för vanliga aktiebolag. I Manualen kan man göra det utan att behöva ha nya FRL, övergångsreglerna och ABL uppslagna samtidigt.

Omfattande associationsrättslig reform för ömsesidiga försäkringsbolag och försäkringsföreningar

Det fjärde avsnittet fokuserar på de associationsrättsliga nyheterna i FRL för ömsesidiga försäkringsbolag. FRL innebär en omfattande associationsrättslig reform för dessa bolag. Den ömsesidiga försäkringsverksamhetens särart har ansetts så betydande att FRL:s regler, inte lagen om ekonomiska föreningar (FL), utgör den associationsrättsliga basen. FL är endast tillämpligt vid direkt hänvisning, men hänvisningarna är så omfattande, att lagstiftningen har blivit fragmentarisk och svåröverskådlig. I manualen görs därför ett försök till en "konsoliderad" sammanställning av tillämpliga delar av FRL, FRL:s övergångsregler och FL till en enda sammanhängande text.

- I praktiken måste en bolagsjurist på ett ömsesidigt försäkringsbolag använda tre lagtexter samtidigt för att klarlägga vilka associationsrättsliga regler som gäller; (1) nya FRL, (2) de omfattande övergångsreglerna och (3) FL. Jag har därför konsoliderat allt till en text, förklarar Per Johan Eckerberg

I det femte avsnittet fokuseras på nyheterna i FRL – såväl rörelseregler som associationsrättsliga regler - för de understödsföreningar som beviljas tillstånd att bli försäkringsföreningar. Även här har Per Johan Eckerberg "konsoliderat" de tre samtidigt tillämpliga lagtexterna till en enda sammanhängande associationsrättslig text.

Unik sammanfattning av Finansinspektionens praxis

Finansinspektionens praxis i ett flertal frågor behandlas relativt utförligt i Hans Frostell och Edmund Gabrielssons Kommentar till försäkringsrörelselagen m.m. Problemet är att kommentaren nu är nästan tio år gammal. I det sjätte avsnittet av manualen har Per Johan Eckerberg därför ordnat och kommenterat ett antal av Finansinspektionens sanktions- och andra beslut m.m. från och med 2002. För att skapa sammanhang och översikt har besluten inte i första hand ordnats kronologiskt, utan i enlighet med den nya systematiken i FRL och beroende på vilka rättsregler besluten berör. Ett beslut som berör flera rättsfrågor kan alltså återfinnas under flera uppslagspunkter.

Praxissammanställningen är vidare unik genom att ett mycket stort antal av besluten inte är publicerade på Finansinspektionens webbsida.

Korsreferenser och ordlista

De sex avsnitten kompletteras med korsreferenstabeller mellan nya FRL, ABL och gamla FRL. Stor vikt har Per Johan Eckerberg lagt vid sakregistret som även utgör en omfattande ordlista med korta definitioner till varje uppslagsord och en svensk-engelsk ordbok.

- Korsreferenstabellerna var jag tveksam till, men de visade sig vara något som många har funnit oerhört praktiskt eftersom all litteratur och alla förarbeten hänvisar till kapitel och paragrafer i gamla FRL.
- Ordlistan var jag tvungen att göra för egen del. Den utmärkta skriften Försäkringstermer från 1987 har ju med tiden blivit till stor del omodern i näringsrättsligt avseende. Jag tycker inte att man kan skriva någonting om försäkring utan att göra ett allvarligt försök att förklara "fikonspråket". Många, även jag själv, utgår alltför ofta från att alla vet vad som menas med vissa centrala begrepp. Det skapar oöverstigliga barriärer för framförallt unga jurister som vill ta till sig rättsområdet.

Hjälp av expertpanel

Till sin hjälp har Per Johan Eckerberg haft en väl sammansatt expertpanel bestående av Lena Friman Blomgren, förbundsjurist på Försäkringsförbundet och expert i både Försäkringsföretagsutredningen och Solvens II-utredningen, Bo Lundgren, chefsjurist på Dina Försäkringar och sekreterare i Försäkringsverksamhetskommittén, Peter Morawetz, advokat och delägare i Advokatfirman Vinge samt en av de kanske tyngsta rådgivarna i försäkringsbranschen, Erik Nerep, professor i svensk och internationell handelsrätt vid Handelshögskolan i Stockholm och ofta anlita av försäkringsbranschen som sakkunnig samt Håkan Wunderman legendarisk enmansutredare och "pappa" till flera tunga näringsrättsliga reformer för försäkringsbranschen samt med ett helt yrkesliv vid Försäkringsinspektionen och Finansinspektionen bakom sig.

Vem är det då som manualen riktar sig till?

- Den är tänkt för alla jurister som arbetar i eller med försäkringsbranschen. Förhoppningsvis kommer den att särskilt underlätta för unga jurister att komma "upp på banan". På Vinge har vi sett att startsträckan för nya försäkringsjurister blivit längre och längre för varje år, konstaterar Per Johan Eckerberg.

Han hoppas att manualen blir ett arbetsredskap som skall följa med och hjälpa till varje dag.

- Den ska vara lätt att hitta i och jag hoppas att många kommer att tycka att den är till stor hjälp, säger han avslutningsvis. Naturligtvis är den "färskvara". Jag sitter redan och skriver på nästa upplaga och fler lär följa.

Carl-Henrik Knutsson